

szalagokat irtunk. Megesett ilyenformán, hogy egyszerre eltűnt az előfizetők jegyzéke. A nyomok Beck Salamonhoz vezettek. Kérdőre fogtam, hol van a jegyzék. Nem tudott kielégítő választ adni.

— Mutasd, mi van a zsebedben? Hívtam fel erőlyesen.

Kirakja a zsebeit. Előkerült egy üres gyufaskatulya, egy rágyújtott fél szivar, egy átkötő zsinég, 12 pengő készpénz, két B. S. jelű szemlecikk (az egyiknek az eleje hiányzott), két további kézirat stb. Előfizetőjegyzéknek semmi nyoma. Nagy elképedés.

— Semmi baj, vigasztalom meg a csüggedt társaságot. Mindenkinek megküldjük a lapot, aki *előfizethetett volna*, akkor biztosan köztük vannak azok is, akik már tényleg előfizettek. Így is lett. Félévig 3000 példányban nyomattuk a lapot. Nem vallotta kárát.

Harc a polgári jogért.

Irta: *Nyulászi János.*

A régi római civilizációban kifejlődött polgári jog az individualisztikus világfelfogás joga. Jelenti ez azt, hogy az életviszonyok szabályozása lehetőleg a szembenálló jogalanyok által és lehetőleg automatikusan történik. A magánfelek az életviszonyokat lehetőleg maguk rendezik. Nem avatkozik bele az igazgató államhatalom sem engedélyek és tilalmak, sem pedig irányítás útján. A rendeződés biztosítékát az érdekek kölcsönösége és nem büntetőjogi szankciók képezik. Az automatikus rendeződésben rejlő életerőnek, s az ezáltal vezető szerephez jutott egyéni kezdeményezés kifejlésének tulajdonítom, hogy amikor a hellén-római civilizáció összeomlott és a népvándorlás elseperte a régi Róma és Bizánc intézményeit, a nyugati civilizáció újrafelfejlődését és felvirágozását a keletivel szemben nagy mértékben biztosította a római jog recepciója. Ezáltal éppen oly nagy értékek születtek újjá, mintahogy a klasszikus művészet s irodalom kincsei a reneszánszban a művelt emberiség új nagy értékeinek forrásai voltak.

A jelen évszázad első tizedéig a középkor óta haladó jogfejlődés jellemző tulajdonsága a polgári jog, mint a jogrendszer kiépítése. A francia code civil és annak különböző elágazásai az egyik oldalon, az osztrák polgári törvénykönyv, a német polgári törvénykönyv a másik oldalon, mind ennek az automatikus jogrendeződésnek a jegyében keletkeztek. A kodifikációt kerülő angol jogfejlődés is ebben az irányban haladt. Mindezek a jogrendszerek a polgári jognak gazdaságjogi részét lehetőleg oly módon iparkodnak kiépíteni, hogy az az egyének jogainak szembeállítására s ne közgazdasági igazgatás, ne terv-

gazdálkodás legyen s ne büntetőjogi szankciókban keresse a jogbiztonság támaszát.

Az individualisztikus jogi felfogásnak egyik alaptétele a pacta sunt servanda elve. Az utolsó évek a szociális érdekek hangsúlyozása, a kizsákmányoló ügyletek tanának kifejlesztése útján messzemenő rést ütöttek ezen az alaptételen. A gyengébbnek egyébként jogosult védelme igen sokszor ad ürügyet arra, hogy a szerződő felek egyike jogosulatlan előnyökre tegyen szert azzal, hogy szociális érdekvédelme vagy kizsákmányolás címén bujjék ki vállalt kötelezettsége alól.

Az ingatlanok átruházásának a kérdésébe az államhatalom egész a közelmúltig nem avatkozott be és a felek teljes szabadsággal bonyolították le idevonatkozó ügyleteiket. Mindenki annyit és annak adott el, amennyit és akinek akart. Az új birtokpolitikai törvények ezt az állapotot megváltoztatták.

A pénztartozásokat a polgári jog gazdasági forgalom érdekében sematikus szabályozza. Az államhatalom arra törekszik, hogy a gazdasági élet forgalmi joga jó pénzre támaszkodhassék s a pénz belső értékét védő törvényes intézkedések segítségével keresi annak a biztosítását, hogy a kereskedelmi és fizetési mérleg egyensúlya megvédessék. A háború alatt megtanultuk a pénzérték meghamisításának az útját. Ez elvezetett az infláció bomlasztó hatásához, felduzzadt, fiktív tőkék elhelyezkedési törekvései folytán a túlzott eladósodáshoz, végeredményképen a nemzetközi kereskedelmi és fizetési mérlegek felborulásához. Miután a belső fizetési eszköz belső értéke a legtöbb államban nem lehetett az automatikus elrendeződés támasza, kénytelenek voltak az államok a deviza- és valutaforgalmat korlátozni s a külföldi fizetéseszközök felhasználásának szabályait nemcsak teljesen új alapokra fektetni, hanem egész teljesítési folyamatot engedélyektől tenni függővé, úgy hogy az érdekelték nem tudják előre abszolút bizonyossággal megállapítani, hogy az ügylet miként fog lebonyolódni.

Ezzel a fejlődéssel együttjárt, hogy a polgári jog határai szélesebbé szorultak. Preventív oldalon a közgazdasági igazgatás tódult bele a polgári jog sáncaiba. A szankciók kérdésében a büntetőjog felüli elhatárolás szünt meg s mind nagyobb szerepet játszanak a felek egymásköztí viszonyában azok a büntetőjogi szankciók, amelyeknek indokoltságot ugyan a közérdek védelme ad, de amelyek mégis csak a magánérdeket védik.

Különösen érdekes ezt a fejlődést megfigyelni a devizatilalmak kérdésében.

Ezzel a jogfejlődéssel párhuzamosan halad a buvó ügyletek túltengése. A tilalmak következtében a felek sokszor kénytelenek gazdaságilag teljesen jogosult érdekeik szolgálatában oly ügyleteket kötni, amelyek nem juttatják száz százalékig kifejezésre az ügyletkötő felek szándékát.

A jogi élet terén is körülbelül az a kép, amit a nagyvárosok forgalmi életében látunk. Közlekedési rendőr szükséges mindenütt az irányításhoz. A gyalogjáró sem jár teljesen a maga körültekintésére bízakodva, hanem azt vizsgálja, hogy a közlekedési rendőr szabaddá teszi-e az utat részére, vagy sem. Azt mondják, hogy azért van szükség a közgazdasági igazgatásnak előnyomulására, a tervgazdálkodásra, mert a jegfejlődés és gazdasági fejlődés különben teljesen kaotikus lesz és a liberális-érának annyira felhánytorgatott állítólagos kaosz csak növekednék.

Az is bizonyos, hogy a fejlettebb társadalmi tagozódás szükségessé teszi az egyes teendők ellátására hivatott tényezők különbözőkülését. Szervek látják el a teendőket, melyeknek elvégzése előbb az egyes személy teendője volt. A revíziót külön revízorok végzik, míg egyszerűbb gazdasági berendezkedés mellett a gazdasági alanyok maguk látják azt el.

Nem vitatkozom azon, hogy helyes-e ez a felfogás, vagy sem. Tudom azonban azt, hogy annál értékesebb a gazdasági és jogi élet, annál biztosabb alapokon nyugszik, mentül kevesebb szerepet játszik benne az állami irányítás, minél több rendeződik a felek autonóm működése alapján, minél inkább nyílik tér az egyéni kezdeményezésnek s minél nyugodtabb az egyén, hogy bizonyos adott magatartás a jogelvek szilárdsága folytán matematikai bizonyossággal kiszámítható következményeket von maga után.

A polgári jog művelőinek legfontosabb hivatása ezeknek a feladatoknak a megoldása. Nem zárkózunk el az új problémák elől. Megadjuk a haladó időknek azt, amire szükségük van, de teremtjük meg részükre azokat a szilárd alapokat, melyek mellett a fejlődés biztonságát nem veszélyeztetheti a jogszabályok kaméleonszerű folytonos változása, s a szilárd tételekre támaszkodó tevékenység helyett ne a hatóságok előre ki nem számítható, sokszor ötletszerű ingadozó irányítása játsza a vezérszerepet.

Az új társadalmi rendnek polgári jogra éppen úgy szüksége van, mint a hogy szüksége volt a réginek, s folyóiratunk az új tíz évben is ennek az új korszak igényeit kielégítő polgári jognak kialakulásáért fog harcolni. A harcban nem veszítjük szem elől azt a tényt, hogy valami megfoghatatlan közönnyel kell megküzdenuünk. Fásultság-e ez, vagy a lustaság valamely fajtája, nem tudom, de az állami funkciók túltengésének ez egyik fontos tényezője, s annak leküzdése a polgári jogért harcolók sikerének legfőbb biztosítéka.